

MUSTAQILLIK VA MILLIY MAFKURA OLDIDAGI MAQSAD VA VAZIFALAR

Termiz Davlat Pedagogika instituti, Pedagogika
va ijtimoiy fanlar fakulteti, Milliy g'oya, ma'naviyat
asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi, talabasi
Abdurasulov Muxtorbek Bo'ri o'g'li

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi mustaqillikni qo'lga kiritgandan so'ng milliy mafkuraning jamiyatdagi o'rnini va ahamiyati haqida fikr yuritiladi. Milliy mafkura orqali fuqarolarda vatanparvarlik, tarixiy xotira, ma'naviy barkamollik, ijtimoiy birdamlik va yuksak ma'suliyat tuyg'ularini shakllantirish zarurligi asoslab beriladi. Shuningdek, mustaqillikni mustahkamlash, ijtimoiy-siyosiy barqarorlikni ta'minlash, yosh avlodni milliy g'oya ruhida tarbiyalash kabi vazifalar milliy mafkuraning asosiy maqsadlaridan biri sifatida tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Milliy mafkura, mustaqillik, g'oyaviy tarbiya, ma'naviyat, vatanparvarlik, tarixiy xotira, mafkuraviy immunitet, yoshlar tarbiyasi, ijtimoiy ong, mafkuraviy tahdidlar.

Mustaqillik — millatning siyosiy, iqtisodiy va ma'naviy o'zligini mustahkamlashning eng muhim davri hisoblanadi. XX asr oxiri va XXI asr boshlarida, ayniqsa post-sovet makonida, mustaqil davlat sifatida o'z yo'lini topayotgan O'zbekiston uchun milliy mafkura shakllantirish jarayoni katta ahamiyat kasb etdi. Mustaqillik va milliy mafkura o'rtasida uzviy bog'liqlik mavjud bo'lib, ular o'zaro mustahkamlanib, millat taraqqiyotining asosi sifatida xizmat qiladi. Shu bois, mustaqillikning g'oyaviy-pedagogik asoslari, milliy mafkuraning shakllanishi va rivojlanishi mamlakatimizda ijtimoiy-siyosiy va madaniy jarayonlarni boshqarishda hal qiluvchi omil bo'lmoqda.

Mustaqillik tushunchasi nazariy jihatdan davlatning o'z siyosatini va iqtisodiyotini mustaqil belgilash huquqi bilan bog'liq bo'lsa-da, uning asosiy maqsadi millatning o'zligini saqlab qolishdir. Milliy mafkura esa bu o'zlikni g'oyaviy va

madaniy jihatdan ifoda etuvchi tizimdir. Milliy mafkura o'zining ildizlarini uzoq tarixdan oladi, u xalqning ma'naviy merosi, qadriyatlari, urf-odatlar, til va adabiyotining majmuasidir.

O'zbekiston tarixida milliy mafkuraning shakllanishi ko'plab davrlar va bosqichlarni o'z ichiga oladi. Turkiy xalqlarning qadimiy davridan boshlab, Movarounnahr hududida yashagan turli etnik guruhlarining tarixiy tajribalari orqali bugungi milliy mafkura shakllandi. Bu jarayon so'nggi asrlarda, xususan, XIX-XX asrlarda milliy uyg'onish va istiqlol harakatlari bilan jadallashdi.

Sovet davrida esa milliy mafkura ko'pincha siyosiy repressiyalar va markazlashgan ideologik bosim ostida bo'lib, xalqning o'zligini ifodalash qiyinlashdi. Mustaqillikka erishgandan keyin milliy mafkurani qayta tiklash, uning asosiy tamoyillarini yangicha shakllantirish zarurati yuzaga keldi. Bu esa davlat siyosatining ajralmas qismiga aylandi [1.53].

Milliy mafkura — nafaqat tarixiy, balki zamonaviy g'oya sifatida ham qaraladi. U millatning o'zligini anglash, ichki birdamlik va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bois, uni shakllantirishda tarixiy haqiqatlarni saqlab qolish, ilmiy asoslangan yondashuvlar va madaniy an'analarni uyg'unlashtirish zarur. Bu jarayonda ta'lim, madaniyat va siyosat muhim vositalardir [4.93].

Mustaqillik va milliy mafkura oldidagi asosiy maqsadlar va vazifalar mamlakatning barcha sohalarida o'z aksini topadi va kompleks yondashuvni talab qiladi.

Milliy o'zlikni mustahkamlashda eng muhim vazifa milliy til va madaniyatni himoya qilishdir. O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng, davlat tomonidan ona tilini rivojlantirishga katta e'tibor qaratildi. Milliy adabiyot, san'at va tarixni o'rganish va targ'ib qilish kengaytirildi. Bu borada, xususan, maktablarda milliy qadriyatlar asosida ta'lim berish tizimi joriy etildi [5.124]. Milliy qadriyatlarning tiklanishi millatning ma'naviy barkamolligini ta'minlashda asosiy shartdir.

Milliy mafkurani mustahkamlash uchun uni ilmiy yondashuv bilan boyitish zarur. Bu borada akademik tadqiqotlar, milliy tarix, etnografiya va madaniyatshunoslik

asosida yangi konsepsiyalar ishlab chiqildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yilgi "Milliy g'oya va ma'naviyatni rivojlantirish konsepsiyasi" bu yo'nalishdagi eng muhim hujjatlardan biridir. Bu konsepsiya orqali milliy mafkura zamonaviy talablarga moslashtirilib, ta'lim tizimiga va jamiyat hayotiga keng integratsiya qilindi.

Mustaqil davlatning tashqi va ichki siyosati milliy mafkura asosida shakllanadi. O'zbekiston o'zining mustaqil siyosiy kursini belgilab, hududiy xavfsizlik, iqtisodiy taraqqiyot va xalq farovonligini ta'minlashga yo'naltirilgan siyosat yuritmoqda. Bu davlatning suverenitetini mustahkamlash va xalqaro maydondagi o'rnini oshirish uchun zarurdir [2.47].

Yoshlar milliy mafkurani kelajak avlodga yetkazish, mustaqil davlatning davomiyligini ta'minlash uchun eng asosiy kuch hisoblanadi. Ta'lim muassasalarida milliy tarix, ona tili, ma'naviyat asoslari o'qitilishi, shuningdek, yoshlar orasida milliy g'oya va mafkurani targ'ib qiluvchi madaniy tadbirlar ko'paytirildi. Bu jarayon yoshlarning milliy o'zlikni anglashida muhim o'rin tutadi [4.73].

Milliy mafkura turli etnik guruhlar va madaniyatlar birligida milliy birdamlikni kuchaytirishga xizmat qiladi. Bu esa mamlakat ichidagi ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga yordam beradi. Milliy mafkura orqali umumxalq manfaatlari va hamjihatlik konsepsiyasi mustahkamlanadi, shu bilan birga ijtimoiy-siyosiy konfliktlarning oldi olinadi.

Mustaqillikni iqtisodiy mustahkamlash uchun mamlakat milliy iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish, yangi sanoat tarmoqlarini rivojlantirish, eksport salohiyatini oshirish kabi vazifalarni hal qilmoqda. Milliy mafkura iqtisodiyotning mustaqil rivojlanishi uchun g'oyaviy poydevor sifatida xizmat qiladi [3.49].

Milliy mafkura davlat va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarni demokratlashtirish, inson huquqlarini himoya qilish, qonun ustuvorligini ta'minlash tamoyillarini o'z ichiga oladi. Bu esa jamiyat taraqqiyotining barqarorligi va mustahkam davlat qurish uchun zarurdir.

Bu vazifalar o'zaro bog'liq va o'zaro to'ldiruvchi xususiyatga ega bo'lib, ularni amalga oshirish uchun uzviy, tizimli va doimiy siyosat yuritilishi kerak. Shu bois,

milliy mafkura mustaqillikni ta'minlovchi asosiy kuch bo'lib, har bir sohada ijtimoiy va siyosiy jarayonlarni boshqarishda qo'llanilmoqda.

Mustaqillik va milliy mafkura o'rtasidagi munosabatlar o'zbek millatining davlat mustaqilligi va ma'naviy taraqqiyotining asosiy omilidir. Mustaqillik millatning siyosiy va iqtisodiy erkinligi, milliy mafkura esa uning ma'naviy o'zligini ifoda etadi. Bugungi kunda O'zbekiston mustaqillikning g'oyaviy asoslarini mustahkamlash, milliy mafkurani yanada rivojlantirish orqali barqaror davlat qurishga intilmoqda.

Milliy qadriyatlarni tiklash, yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalash, mustaqil siyosat olib borish, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash kabi vazifalar bugungi kunning dolzarb muammolari hisoblanadi. Shu bilan birga, milliy mafkura sohasida ilmiy izlanishlar va amaliy ishlarni davom ettirish, davlat va jamiyatni yanada demokratlashtirish, iqtisodiyotni modernizatsiya qilish kelajak uchun muhim yo'nalishlardir. Bu jarayonlar mamlakatning mustaqillik va milliy o'zligini mustahkamlashga xizmat qiladigan muhim poydevor hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A.M.Alimov. Globallashuv va mintaqaviy iqtisodiy integratsiya jarayonlari. T.: «Fan va texnologiya». 2016. – 53 b.
2. O'zbekistonning eng yangi tarixi. Darslik. Yu.A.Ergasheva umumiy tahriri ostida. Qarshi.: «Intellekt». 2021. – 47 b.
3. Tarix fanlari doktori, professor R.Sangirovning umum tahriri ostida. MILLIY G'OYA fanini o'qitishda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimov asarlaridan foydalanish bo'yicha. Metodik qo'llanma. TOSHKENT – 2010.- 49 b.
4. Bobir Namozov. MILLIY G'OYA TARG'IBOT TEXNOLOGIYALARI. o'quv qo'llanma. B.: Durdona. 2022. – 73 b.
5. И.КАРИМОВ. ЮКСАК МАЪНАВИЯТ – ЕНГИЛМАС КУЧ. Т.:«Маънавият».2008.- 124 b.
6. МА'NAVİY-MA'RIFIY ISHLAR TIZIMINI TUBDAN TAKOMILLASHTIRISH CHORA-TADBIRLARI TO'G'RISIDA. O'zbekiston Respubliki Prezidentining qarori, 26.03.2021 yildagi PQ-5040-son. Lex.uz